

Datum

2025-05-12

Adress

August Palms Plats 1

Diarienummer

STK-2025-383

Yttrande

Till

Finansdepartementet

Remiss Finansdepartementet - Kontantutredningen
Fi2024/02595

Sammanfattning

Malmö stad tillstyrker utredningens förslag men vill samtidigt framhålla att utökad kontanthantering endast är ett – om än ett viktigt – sätt att säkerställa ökad redundans vad gäller betalningar för livsnödvändiga varor. Som utredningen lyfter lämpar sig kontanter olika väl beroende på kund, situation och vara. Detta gör det angeläget att även utforska andra betalmedel som fungerar vid störningar och avbrott i elnät och elektronisk kommunikation.

Malmö stad instämmer i utredningens bedömning att det är viktigt med en tydlig ansvarsfördelning med Riksbanken som ansvarig myndighet för kontanternas övergripande funktion som betalmedel i betalningssystemet. Malmö stad delar också utredningens bedömning att det är viktigt att kontanter fortsatt kan användas för betalning av de mest nödvändiga utgifterna i Sverige i händelse av kris eller under höjd beredskap. Om kontanter av någon anledning inte längre fungerar som ett tillförlitligt betalningsmedel ser Malmö stad en risk att vissa av kommunernas målgrupper att hamna i ett ökat digitalt utanförskap.

När det mer specifikt gäller de offentligrättsliga avgifterna ser Malmö stad att det är angeläget att dessa principiellt sett ska kunna betalas med kontanta medel. Malmö stad ser dock också att begreppet som sådant skulle behöva definieras. Malmö stad ser även att kontant betalning av offentligrättsliga avgifter väcker frågor kring exempelvis praktisk hantering, säkerhet för medarbetarna och en ökad risk för penningtvätt.

I detta yttrande uttrycker Malmö stad farhågor och utmaningar kring bland annat ökade kostnader för omställning, kontanthantering och säkerhet. Eftersom lagförslaget sålunda innebär ökade kostnader för kommunerna hävdar Malmö stad att finansieringsprincipen bör gälla.

Yttrande

10.1 Acceptans av kontanter

Malmö stad tillstyrker utredningens förslag men vill samtidigt framhålla att utökad kontanthantering endast är ett – om än ett viktigt – sätt att säkerställa ökad redundans vad gäller betalningar för livsnödvändiga varor. Kontanter är också ett viktigt system för betalningar som behöver upprätthållas för att uppnå en bred beredskap i samhället i händelse av kris. Det ställer dock krav på den infrastruktur som krävs för att tillhandahålla kontanter och på de betalningsmottagare som ska ta emot dem. För att kontanter ska fungera i kris måste de också fungera i normaltid.

Malmö stad instämmer i utredningens förslag ger större möjlighet för enskilda att få betala med kontanter för tjänster av offentligrättslig karaktär eller för livsmedel och apoteksvaror. En tydligare reglering av rätten att betala kontant ger större förutsägbarhet kring var kontanter generellt ska accepteras och skapar förutsättningar för fler individer att delta på lika villkor i samhället.

Som utredningen lyfter lämpar sig kontanter olika väl beroende på kund, situation och vara. Detta gör det angeläget att även utforska andra betalmedel som fungerar vid störningar och avbrott i elnät och elektronisk kommunikation. Malmö stad delar utredningens bedömning att offlinefunktion för betalkort kan vara en lämpligare väg att gå för att säkerställa betalningsmöjligheter för exempelvis drivmedel.

När det mer specifikt gäller de offentligrättsliga avgifterna ser Malmö stad att det är angeläget att dessa principiellt sett ska kunna betalas med kontanta medel. Malmö stad ser dock också att begreppet som sådant skulle behöva definieras. Malmö stad ser även att kontant betalning av offentligrättsliga avgifter väcker frågor kring exempelvis praktisk hantering, säkerhet för medarbetarna och en ökad risk för penningtvätt. Nedan utvecklar Malmö stad resonemanget kring detta.

Om offentligrättsliga avgifter: behov av definition

Myndighetsutövning är en grund för att få ta ut offentligrättsliga avgifter. En vanlig definition av myndighetsutövning är "utövning av befogenhet att för enskild bestämma om förmån, rättighet, skyldighet, disciplinär bestraffning eller annat jämförbart förhållande". Utifrån denna definition skulle vissa delar av kommunernas verksamhet kunna vara föremål för utredningens förslag att stadfästa i lag att kontanter ska kunna användas som betalningsmedel. Exempel kan vara avgifter för kopiering, tillsyn och bygglov.

Avgifter för exempelvis barnomsorg, hemtjänst, särskilt boende eller insatser enligt socialtjänstlagen (SoL) och hälso- och sjukvårdslagen (HSL) bör enligt Malmö stads bedömning inte räknas in bland de offentligrättsliga avgifterna. Anledningen är att det är nyttjandet av den kommunala tjänsten när denna väl blivit beviljad – inte

myndighetsutövningen som sådan – som är belagd med en avgift. Det finns dock ingen legaldefinition av begreppet offentligrättsliga avgifter. Malmö stad anser därför att utredningens förslag att offentligrättsliga avgifter ska kunna betalas kontant är förknippat med osäkerhet.

Om exempelvis barnomsorg, hemtjänst, särskilt boende eller insatser enligt socialtjänstlagen (SoL) och hälso- och sjukvårdslagen (HSL) skulle räknas in bland de offentligrättsliga avgifterna ser Malmö stad ett antal risker ur olika perspektiv. Malmö stad utvecklar resonemanget i kommande synpunkter i detta yttrande.

Att stadfästa en hög beloppsgräns i lag kan bli beteendepåverkande och öka risken för penningtvätt

Malmö stad vill framhålla att en skyldighet att ta emot kontant betalning för offentligrättsliga avgifter upp till 0,1 prisbasbelopp (för 2025: $58\,880 \times 0,1 = 5\,880$ kronor) som utredningen föreslå är förknippad med osäkerhet kring konsekvenser för den praktiska tillämpningen. Sveriges kommuner fakturerar den enskilde avgifter för kommunala tjänster (exempelvis barnomsorg, hemtjänst och särskilt boende) där fakturabeloppet i de flesta fall understiger den föreslagna gränsen för kontantbetalning. Därmed skulle volymen av avgifter som eventuellt blir föremål för skyldighet om acceptans av kontantbetalning bli omfattande. Att bygga upp en beredskap för att kunna ta emot kontantbetalning som alternativ till fakturering medför krav på utrustning och infrastruktur för kontanthantering.

Utredningen lyfter att det finns en risk för penningtvätt kopplat till kontanthantering. Malmö stad delar utredningens bedömning och ser ett samband mellan nivån på kontanthantering och risken för penningtvätt. Det är emellertid svårt att bedöma omfattningen av denna risk och hur risken för penningtvätt ser ut vad gäller olika verksamheter eller tjänster. Malmö stad bedömer att staten behöver bedöma hur tungt risken för penningtvätt bör väga i målkonflikten när mindre kontanthantering (som kan antas vara brottsförebyggande) ställs mot de fördelar med bibehållen eller ökad kontanthantering som lyfts fram i utredningen.

Ökad kontanthantering ger omställningsbehov, kostnadsökningar och säkerhetsutmaningar för kommunerna

Malmö stad har idag anläggningar där besökare har möjlighet att betala med kontanter och också anläggningar som är helt kontantfria. Ett krav att acceptera kontanter på alla anläggningar kommer innebära en omställning för kommunen: verksamheten behöver bemannas på annat sätt, en växelkassa behöver upprättas och avtalet med Loomis AB (den enda aktören på marknaden) kring kontanthantering skulle behöva utökas. Malmö stad vill framhålla att förslaget om kontant betalning för offentligrättsliga avgifter

kommer att medföra extrakostnader för kommunerna. En annan aspekt som kommunen vill belysa är säkerhetsrisken i samband med den dagliga hanteringen av en eventuell omfattande mängd kontanter.

För offentliga verksamheter bör kravet på möjlighet att betala kontant begränsas till verksamheter där endast det offentliga tillhandahåller en viss tjänst

Utredningen anser att offentligt ägda eller finansierade verksamheter bör ta ett större ansvar för att hantera kontanter i de fall de inte gör det i dag. Utredningen grundar detta på att det offentliga inslaget i samhället existerar för att allmänheten på lika villkor ska få tillgång till grundläggande service och tjänster. Enligt utredningen bör detta då innebära allas rätt att betala för tillgång till detta oavsett om betalningen sker med kontanter eller andra betalmedel.

Malmö stad delar denna uppfattning men ser också att kravet på möjlighet att betala kontant bör begränsas till verksamheter där endast det offentliga tillhandahåller en viss tjänst. Utredningen bedömer att ”en rimlig gräns för skyldigheten att omfattas av krav på acceptans av kontanter vid ett fysiskt försäljningsställe som kan kännetecknas som fullsortimentsbutik för livsmedel bör dras vid minst 50 procent av försäljningen räknat som omsättning ska vara för livsmedel. Mindre livsmedelsbutiker av kioskaraktär, specialbutiker, bagerier, caféer och restauranger bedöms inte falla inom kravet som föreslås då dessa normalt sett inte är att klassa som fullsortimentsbutiker för livsmedel och i många fall inte bedöms omfattas av krav på extern revisor” (sidan 130). Malmö stad välkomnar denna hållning då det inte rimligt att exempelvis ett kommunalt drivet café på en skola eller i en daglig verksamhet enligt LSS ska tvingas hantera kontanter – särskilt inte om det inte ställs samma krav på ett café som drivs av en annan huvudman.

Utredningens konsekvensbeskrivning vad gäller offentlighetsrättsliga tjänster: finansieringsprincipen bör gälla

I sin konsekvensbeskrivning uppger utredningen att myndigheter som tar ut avgifter inom sin verksamhet (till exempel kommuner) är redan i dagsläget skyldiga att acceptera kontanta betalningar. Därför uppskattar utredningen inte att det kommer att leda till några kostnader som inte redan borde ha budgeterats för eller tagits höjd för i verksamheten. Att vissa utförare av sådana tjänster ibland inte väljer att följa den skyldigheten anser utredningen inte är skäl att beräkna eventuella kostnader.

Malmö stad delar inte helt och hållet denna uppfattning. Som utredningen tar upp är det förvisso så att det redan i dag är fastställt i rättspraxis och i rättsutredningar att offentlighetsrättsliga avgifter ska kunna betalas kontant. Att fastställa detta i lag fastställer

enligt utredningen ett rättsförhållande som det trots tydlig praxis ändå råder osäkerhet kring.

Malmö stad vill här hävda att ny lagstiftning kan vara beteendepåverkande på ett annat sätt än praxis och tidigare utredningar – inte minst då förslaget till ny lag dessutom innehåller en tämligen högt satt gräns för kontant betalning av offentligrättsliga avgifter. I detta yttrande uttrycker Malmö stad farhågor och utmaningar kring bland annat ökade kostnader för omställning, kontanthantering och säkerhet. Eftersom lagförslaget sålunda innebär ökade kostnader för kommunerna hävdar Malmö stad att finansieringsprincipen bör gälla.

10.2 Kassaregisterbestämmelser under fredstida kris eller höjd beredskap

Malmö stad instämmer i utredningens bedömning. I linje med utredningens bedömning ser Malmö stad vikten av att det finns anpassningsbarhet och möjlighet att göra undantag från vissa krav i händelse av kris eller krig som hotar samhällets grundläggande skyddsvärden.

10.4 Infrastruktur för kontanter

Malmö stad ställer sig positiv till utredningens förslag att bankerna ska ansvara för kontantinfrastrukturen antingen genom avtal med företaget Loomis (den enda aktören på marknaden) eller genom att upprätta en egen motsvarande verksamhet. Malmö stad bedömer att det finns en osäkerhet i dagsläget där enbart ett företag erbjuder upphämtningstjänster och som kommunerna är beroende av för att kontanthanteringen ska fungera. Malmö stad är också positiv till förslaget om en högsta tillåten avgift på två procent vid upphämtning av dagskasseinsättning.

Kommuner har många gånger betydligt lägre omsättning vid fysiska försäljningsställen än andra juridiska personer. Ett exempel på detta är avgifter för kopiering av offentliga handlingar. Många gånger är detta den enda ekonomiska transaktion som sker vid en given fysisk plats. Idag kan detta innebära att kostnader för värdetransport är högre än de kontanta beloppen som ska hanteras. Även om omsättningen är liten behöver dock de aktuella verksamheterna ha en växelkassa. Malmö stad vill därför lyfta vikten av fler möjligheter att hantera små mängder kontanter, inklusive mynt. En möjlig lösning är en ökning av antalet serviceboxar och bankkontor som tar emot kontanter. Malmö stad ser dock att detta behöver vägas mot en ökad risk för kommunens medarbetare när kontanterna ska transporteras.

10.5 Riksbankens roll för ett fungerande betalsystem

Malmö stad har idag avtal med Loomis AB som hämtar upp dagskassar på kommunens anläggningar. Då Loomis är den enda aktören på marknaden som

erbjuder den tjänsten har företaget möjlighet att prissätta sina tjänster utan konkurrens. Detta innebär att kommunen inte har någon möjlighet att påverka avtalskostnaderna.

Malmö stad instämmer i utredningens bedömning att det är viktigt med en tydlig ansvarsfördelning med Riksbanken som ansvarig myndighet för kontanternas övergripande funktion som betalmedel i betalningssystemet. Ett utökad ansvar för Riksbanken kan bidra till bättre kontroll över hanteringen av kontanta medel.

Malmö stad ställer sig också positiv till utredningens motivering att Riksbanken representerar statens roll i detta avseende och därmed har en viktig funktion som brygga mellan allmänheten och bankerna. Detta är särskilt viktigt om samhällsbärande funktioner av någon anledning inte längre finns tillgängliga eller riskerar att försvinna.

10.7 Kontanter som betalmedel i höjd beredskap

Malmö stad delar utredningens bedömning att det är viktigt att kontanter fortsatt kan användas för betalning av de mest nödvändiga utgifterna i Sverige i händelse av kris eller under höjd beredskap.

Malmö stad instämmer också i utredningens bedömning att kontanternas funktion i normaltid är avgörande för dess funktion i kris eller under höjd beredskap. Detta understryker relevansen av att införa mekanismer som upprätthåller funktionalitet i vardagen och bidrar till ett mer tillgängligt samhälle. Som lyfts i 10.1 vill Malmö stad även framhålla att olika betalsätt lämpar sig olika väl beroende på vara och situation. För att upprätthålla en generell betalningsförmåga i samhället – oavsett händelse – är det därför viktigt att även andra betalsätt utreds.

10.8 Offlinefunktionalitet för betalkort

Malmö stad instämmer i utredningens bedömning att det är viktigt att upprätthålla funktionen i samtliga betalsätt. Kommunen tillstyrker utredningens uppmaning till regeringen om att omgående tillsätta en utredning med syfte att föreslå lagar kring offlinefunktionalitet för elektroniska betalningar.

10.9 Inkludering och digitalt utanförskap

Om kontanter inte längre fungerar som ett tillförlitligt betalningsmedel ser Malmö stad en risk att vissa av kommunernas målgrupper att hamna i ett ökat digitalt utanförskap. Ett exempel är brukare som har insatser utifrån lagen för stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) som ska främja självbestämmande och självständighet. Om kontanthanteringen begränsas kan personer med funktionsnedsättning bli mer beroende av anhängare, assistenter eller gode män för att genomföra vardagliga betalningar. Detta riskerar att minska deras möjlighet att själva hantera sin ekonomi

och påverkar deras självbestämmande negativt. Det kan också innebära en ökad sårbarhet för ekonomiskt utnyttjande eftersom beroendet av andra personer för att genomföra betalningar ökar.

Ordförande

Katrin Stjernfeldt Jammeh

Sekreterare

Agnes Wemme